

การประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์เพื่อทำการเกษตรสู่การพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน ภายใต้ความพอเพียงของชุมชนปทุมอโศก

Applying the Creative Economy Theory to Sustainable Agriculture Based on Self-Sufficiency Economy of Patom-Asok Community

กิริติ เชาว์ตฤณาวงษ์*

ณัฐณี หาสดพานิชกุล*

จิตินันท์ ทองสาธิต*

พิทักษ์ ศิริวงศ์**

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์เพื่อทำการเกษตรสู่การพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนภายใต้ความพอเพียงของชุมชนปทุมอโศก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีวิทยาการศึกษาปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้นำชุมชน นักเรียนโรงเรียนสัมมาสิกขาระดับชั้นมัธยมต้น มัธยมปลาย และสมาชิกชุมชนปทุมอโศก รวมจำนวน 13 คน การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา การทำเกษตรกรรมเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ และศักยภาพในการพึ่งตนเองของสมาชิกชุมชนปทุมอโศก ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกชุมชนปทุมอโศก มีวิถีการดำรงชีวิตโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย เป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ โดยยึดเอาหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เป็นชุมชนพุทธเกษตรกรรม ลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก มีการถือศีล ปฏิบัติธรรมอย่างเคร่งครัด และรับประทานมังสวิรัตตลอดชีวิต สมาชิกทุกคนทำงานโดยไม่มีเงินเดือน มุ่งหวังเพียงสร้างบุญกุศลทางจิตใจ มากกว่าวัตถุทางกาย มีการผลิตปัจจัยในการดำรงชีพด้วยตนเอง นอกจากการผลิตเพื่อบริโภคภายในชุมชนแล้ว ยังนำออกวางจำหน่ายสินค้าที่มีคุณภาพ โดยนำเอาหลักเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์มาต่อยอดผลิตภัณฑ์ให้แปลกใหม่ หลากหลาย และน่าสนใจ จำหน่ายสินค้าเกษตรและสินค้าอุปโภคบริโภคปลอดสารพิษให้ผู้สนใจใน “ราคาบุญนิยม” คือการขายสินค้าโดยเอากำไรเพียงเล็กน้อย ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ชุมชนปทุมอโศกถือเป็นชุมชนต้นแบบที่มีศักยภาพในการพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนภายใต้กระแสสังคมทุนนิยมในปัจจุบัน

* นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประกอบการ มหาวิทยาลัยศิลปากร เพชรบุรี 76120

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการจัดการชุมชน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร เพชรบุรี 76120

Abstract:

“Applying the Creative Economy Theory to Sustainable Agriculture Based on Self-Sufficiency Economy of Patom-Asok Community” is a qualitative study utilizing phenomenological research method which collects non-directive data from interviewing 13 main participants such as community leader, high-school students from Summa Sikha school, and people in the community. The goal of this research is to study the creative economy and self-sufficiency economy applied by the people in the Asok community. Implementing the Buddhist way of life has helped people in this community to live in harmony with nature and to be self-sufficient. The combination of Buddhism and agriculture also leads to reduction of external resources. The community people strictly observe religious rituals, being life-long vegetarian, and being charitable. Not only do they produce enough for themselves, they also sell the extras outside the community. Based upon implementation of creative economy theory, the organic produces sold to the outsiders are interesting and come in many varieties. Given the low margin, set prices are considered ‘charity prices’. Asok is truly a prototype community of self sufficiency economy stood among mainstream capitalism.

บทนำ

สังคมไทยในอดีตเป็นสังคมเกษตรกรรมมีความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติและมีความอุดมสมบูรณ์ สมาชิกในสังคมเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างสอดคล้องและเป็นหนึ่งเดียว มีวิถีการดำรงชีวิต ประเพณีวัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่และภูมิปัญญาที่หลากหลาย จึงทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มากมายจากธรรมชาติ มีการดำรงชีพอยู่บนฐานของเกษตรกรรมเพื่อยังชีพเป็นหลัก ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในชุมชน จะเป็นความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ช่วยเหลือค้ำจุนซึ่งกันและกัน มีระบบเศรษฐกิจพื้นฐานคือการแลกเปลี่ยน และแบ่งปันน้ำใจไมตรี สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างพอเพียงภายในครอบครัวและชุมชน หลังจากที่สังคมไทยมีการพัฒนาเพื่อความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ และเริ่มมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นต้นมา ทำให้กระบวนการพัฒนาและการจัดระเบียบสังคม รวมทั้งโครงสร้างของสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง หรือสังคม

สำหรับภาคเกษตรกรรมได้รับผลกระทบจากนโยบายของรัฐที่ต้องการผลิตเพื่อการส่งออก โดยเกษตรกรต้องมีการขยายพื้นที่เพื่อการผลิต และพึ่งพาเทคโนโลยีสมัยใหม่ จึงทำให้มีการเปลี่ยนแปลงแนวคิดในการทำเกษตรแบบดั้งเดิมมาเป็นการทำเกษตรแผนใหม่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้สูงขึ้น ทั้งนี้เพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐ ผลกระทบที่ตามมาคือปัญหาการมีหนี้สินของเกษตรกร เพราะต้องพึ่งพิงเทคโนโลยี ไม่ว่าจะเป็นปุ๋ยเคมี ยากำจัดศัตรูพืช เครื่องจักร และสิ่งเหล่านี้ก็เป็นสาเหตุทำให้การลงทุนในการผลิตเพิ่มขึ้น ดังนั้น ยุทธศาสตร์ของการพัฒนาที่เน้นแต่เรื่องความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ มากมาย นอกจากปัญหาการเป็นหนี้สินแล้วยังเกิดปัญหาการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาการเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทสู่เมือง และปัญหาอาชญากรรมอื่นๆ เป็นต้น (จิราวัต ศรีสวรรณ, 2550: 1)

หลังจากการเกิดวิกฤติเศรษฐกิจขึ้นใน พ.ศ.2540 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ จึงได้พระราชทานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้สังคมไทยสามารถรอดพ้นภาวะวิกฤตินี้ไปได้ โดยแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ มีความสอดคล้องกับแนวคิดพุทธเกษตรกรรม คือเป็นระบบเศรษฐกิจที่เน้นการพึ่งตนเองที่มีการผลิตโดยไม่ได้ปฏิเสธระบบการค้า แต่เน้นการผลิตให้เพียงพอต่อการบริโภคและเน้นการบริโภคสิ่งทีผลิตขึ้นเอง เกษตรกรพบว่าการปลูกพืชพันธุ์เพื่อให้ได้ผลผลิตจำนวนมากตามความต้องการของตลาดไม่ใช่แนวทางที่ถูกต้อง วิธีการเกษตรที่จะสามารถทำให้เกษตรกรมีชีวิตที่ดีขึ้นได้นั้นคือ วิธีแห่งการพึ่งตนเอง (อรรถวิชัย ทองคำเจริญ, 2542: 2) ลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก เน้นการผลิตเพื่อบริโภคเป็นหลัก ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้มากขึ้น เมื่อเกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้ในระดับครัวเรือนและชุมชนแล้ว ยังสามารถรวมกลุ่มที่เข้มแข็งร่วมกันผลิตแปรรูปผลผลิตและสร้างตลาดทางเลือกเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มจากผลผลิตของตน โดยมีระบบการค้าที่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค เพราะได้บริโภคอาหารปลอดภัยจากสารพิษ ขณะเดียวกันมีการให้ความสำคัญกับคุณค่าทางจิตใจ มีการจัดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับธรรมชาติอย่างสมดุลและพึ่งตนเอง วิธีการดำเนินชีวิตดังกล่าวเป็นหัวใจสำคัญที่มีอยู่ในพุทธศาสนา

ความพยายามที่จะปลูกฝังการพึ่งพาตนเองของชุมชนเป็นสิ่งที่น่าสนใจ เพราะไม่ใช่เป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงวิธีการเท่านั้น แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงความคิด ทศนคติ และปรัชญาพื้นฐานของชีวิตด้วย ชุมชนปทุมอโศกเป็นชุมชนตัวอย่างที่มีแนวคิดและวิธีการดำเนินชีวิตเพื่อการพึ่งตนเอง มีการทำเกษตรกรรมแบบเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ คือ การทำเกษตรโดยใช้ระบบเศรษฐกิจที่สะท้อนถึงกระบวนการซึ่งรวมเอาวัฒนธรรมเศรษฐกิจและเทคโนโลยีเข้าไว้ด้วยกัน สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน มีการผลิตปัจจัยในการดำรงชีวิตขึ้นเอง เมื่อมีมากพอจึงแปรรูปผลผลิตออกจำหน่ายเป็นสินค้าของชุมชน เพื่อให้ผู้คนได้ใช้ของดีปลอดภัย และราคาถูก ในปัจจุบันชุมชนปทุมอโศกแม้จะมีวิถีชีวิตที่แตกต่างจากสังคมอื่น แต่จุดมุ่งหมายที่แท้จริง คือ ชุมชนปทุมอโศกต้องการสร้างรากฐานเพื่อให้เป็นชุมชนแห่งการพึ่งพาตนเอง

ชุมชนปทุมอโศก จังหวัดนครปฐมนั้น ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ.2523 จากแรงศรัทธาของญาติธรรมทั้งหลายที่ต้องการให้มีพุทธสถานสำหรับการปฏิบัติธรรมและการเรียนรู้วิถีการดำรงชีวิตแบบพุทธเกษตรกรรม มีการรวมกลุ่มกันเป็นสังคมที่ทุกคนมีพื้นฐานการยึดหลักธรรมคำสั่งสอนของศาสนาพุทธ การถือศีล ละอบายมุขทั้งปวง รับประทานอาหารมังสวิรัต ดำรงชีพด้วยการนำหลักพุทธศาสนามาใช้ในการทำเกษตรกรรมแบบพอเพียง ชุมชนปทุมอโศกทำให้สังคมภายนอกได้รับรู้ว่าการพึ่งพาตนเองนั้นสามารถทำได้ ปัจจุบันชุมชนปทุมอโศกได้เปิดให้ผู้สนใจได้เข้ามศึกษาวิถีชีวิตของชุมชน และยังได้มีโอกาออกไปเผยแพร่วิธีการทำพุทธเกษตรกรรมให้กับผู้สนใจอีกมากมาย (ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม, 2549) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์เพื่อทำการเกษตรสู่การพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนภายใต้ความพอเพียงของชุมชนปทุมอโศก เพื่อศึกษาถึงแนวคิดและวิธีการปฏิบัติอย่างไรที่ทำให้ชุมชนปทุมอโศกสามารถดำรงอยู่ได้กว่า 33 ปี และมีสมาชิกมากกว่า 200 คน โดยที่ทุกคนสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้ภายใต้ธรรมชาติที่เรียบง่าย ลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอกให้น้อยที่สุด และมีการทำเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นประโยชน์และสามารถนำมาปรับใช้กับสังคมในยุคปัจจุบันได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดในการทำเกษตรกรรมแบบเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนปทุมโศก
2. เพื่อศึกษาศักยภาพในการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนปทุมโศก

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ผลจากการศึกษาทำให้ทราบถึงวิธีการทำเกษตรกรรมแบบเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนปทุมโศก ทั้งในด้านแนวคิดในการปฏิบัติ และผลที่ได้จากกระบวนการพึ่งตนเองภายในชุมชน
2. ผลจากการศึกษา ชุมชนอื่นๆ สามารถนำชุมชนปทุมโศกไปเป็นชุมชนต้นแบบในการพัฒนาชุมชนของตนให้เกิดความเจริญทางด้านเศรษฐกิจจากการพึ่งตนเอง เพื่อสามารถให้ชุมชนดำรงอยู่ได้ท่ามกลางกระแสทุนนิยมของสังคมในปัจจุบัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา โดยศึกษาการประยุกต์เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์และการพึ่งตนเอง โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ งานวิจัย และเอกสารต่างๆ รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เพื่อนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก

การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการสัมภาษณ์ และสังเกตพฤติกรรม สีนห้แววตา ในขณะที่ให้สัมภาษณ์ สำหรับผู้ให้ข้อมูลหลักในครั้งนี้เป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ของชุมชนปทุมโศก จังหวัดนครปฐม จำนวนรวม 13 คน ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มนักเรียนโรงเรียนสัมมาสิกขาระดับมัธยมต้น กลุ่มนักเรียนโรงเรียนสัมมาสิกขาระดับมัธยมปลาย และสมาชิกชุมชนปทุมโศก

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ ชุมชนปทุมโศก จังหวัดนครปฐม

4. ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูล คือ เดือนกันยายน – เดือนตุลาคม พ.ศ.2556

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. **แนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิต** วิถีชีวิต หมายถึง ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตหรือแบบแผนในการดำรงชีวิตของแต่ละบุคคลหรือกลุ่มคนในสังคม ซึ่งแสดงถึงการประกอบกิจกรรมต่างๆ เพื่อความอยู่รอด โดยมีปัจจัยภายนอกเป็นตัวกำหนดในการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตให้เป็นไปตามสภาพสังคมและสภาพแวดล้อม (ธงชัย ลุ่มเพชร, 2554: 9) วิถีชีวิตของชุมชน เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของสมาชิกส่วนใหญ่ภายในชุมชน ซึ่งแต่ละชุมชนย่อมมีความแตกต่างกัน แต่ที่เหมือนกันคือการทำหน้าที่ทางสังคมที่แฝงไปด้วย ทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยมที่พัฒนาขึ้นเป็นประเพณีที่ถือปฏิบัติ ส่วนข้อห้ามและกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติร่วมกันจึงกลายเป็นบรรทัดฐานที่ถ่ายทอดเรียนรู้สืบทอดกันมาในรูปแบบต่างๆ (อนุรักษ์ ปัญญารักษ์, อ้างถึงใน ธงชัย ลุ่มเพชร, 2554: 9)

2. **เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์** คือ ระบบเศรษฐกิจที่สะท้อนถึงกระบวนการซึ่งรวมเอาวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีเข้าไว้ด้วยกัน และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน จึงทำให้เศรษฐกิจเชิง

สร้างสรรค์ (Creative Economy) โดดเด่นขึ้นมาท่ามกลางระบบการผลิตอุตสาหกรรมแบบดั้งเดิมและภาคการเกษตรหรือเกษตรกรรมที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์ (Agriculture Creative) หมายถึง วงจรการสร้างสรรค์ การผลิต และการจำหน่ายสินค้าและบริการที่ใช้ทุนทางปัญญาเป็นปัจจัยการผลิตพื้นฐาน ซึ่งก็คือกิจกรรมต่างๆ ที่อยู่บนพื้นฐานของความรู้อันประกอบด้วยศิลปะการสร้างรายได้จากการค้า และทรัพย์สินทางปัญญา (ชัยวุฒิ บุญวิวัฒนาการ, ม.ป.ป.)

3. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพการพึ่งตนเอง คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนมีความสามารถในการดำเนินการสนองตอบความต้องการของชุมชน เพื่อให้ตนเองและชุมชนดำรงตนอยู่ได้อย่างมีอิสระ มั่นคง สมบูรณ์ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน โดยหลักสำคัญคือการมีจิตสำนึกในการพึ่งตนเอง เชื่อมมั่นในศักยภาพความสามารถของตน โดยมีพื้นฐานการมีส่วนร่วมของชุมชน จากการศึกษาพบว่าชุมชนที่พึ่งตนเองได้จะต้องมีการพึ่งพาตนเอง 5 ด้านด้วยกัน ได้แก่ (สุทธิรักษ์ ศรีสุเลิศ, 2551: 22-24)

3.1 พึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี คือการมีปริมาณและคุณภาพของเทคโนโลยีทางวัตถุ เช่น เครื่องมือ และเทคโนโลยีทางสังคม ทั้งสมัยใหม่และของดั้งเดิมท้องถิ่นที่เรียกว่าภูมิปัญญาชาวบ้าน

3.2 พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ หมายถึง ความสามารถดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจที่มีความมั่นคง สมบูรณ์พอควร มีรายได้เพียงพอสามารถหาอาหารปัจจัยสี่ได้

3.3 พึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ คือ ความสามารถในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติให้ดำรงอยู่ไม่ให้เกิดภัยพิบัติหรือเสียสมดุลธรรมชาติมากนัก

3.4 พึ่งตนเองได้ทางจิตใจ หมายถึง สภาพจิตใจที่กล้าแข็งในการที่จะต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคในชีวิต การพัฒนาชีวิตให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ปกครองตนในการป้องกันกิเลสตัณหา

3.5 พึ่งตนเองได้ทางสังคมวัฒนธรรม คือภาวะการณ์ที่คนกลุ่มหนึ่งๆ มีความเป็นปึกแผ่น มีผู้นำที่มีประสิทธิภาพสามารถนำกลุ่มคนไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพได้

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จิราวดี ศรีสุวรรณ (2550) ทำการศึกษาศักยภาพของพุทธเกษตรกรรมในการพึ่งตนเองของชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนปฐมอโศก จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า วิธีการผลิตตามแนวพุทธเกษตรกรรมทำให้สมาชิกในชุมชนปฐมอโศกสามารถดำรงชีพแบบพึ่งตนเองได้ในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะการพึ่งตนเองในปัจจัยสี่ ชุมชนมีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เป็น “อัตลักษณ์” ตามหลักบุญนิยมและสาธารณโภคที่มีหลักปฏิบัติให้มีความเสียสละ พึ่งตนเอง ไม่มุ่งเน้นเรื่องเงินหรือผลประโยชน์ส่วนตน

แพรวณา เรียงริลา (2552) ทำการศึกษากิจการจัดการเรียนการสอนเพื่อการพึ่งพาตนเอง: กรณีศึกษาโรงเรียนสัมมาสิกขาปฐมอโศก ผลการศึกษาพบว่า ความคิด ความเชื่อของครูและนักเรียนโรงเรียนสัมมาสิกขาปฐมอโศกนั้น เคร่งครัดในศีล มีระเบียบ รับประทานอาหารมังสวิรัต ใช้หลักบุญนิยมในการดำเนินชีวิต มีการจัดการเรียนการสอนโดยสอดแทรกลักษณะการพึ่งตนเองให้นักเรียน ลักษณะพฤติกรรมของนักเรียนจะไม่ก่อความเดือดร้อน สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในชีวิตประจำวัน การพึ่งพาตนเองทางจิตใจ เมื่อมีปัญหาการเรียนหรือการทำงานนักเรียนสามารถแก้ปัญหาได้ดี สิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจคือตัวเอง เมื่อเกิดปัญหาจะไม่คิดอ่อนวอนขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยเหลือ

วิธีการศึกษา

การวิจัยเรื่อง การประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์เพื่อทำการเกษตรสู่การพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนภายใต้ความพอเพียงของชุมชนปทุมโศก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีวิทยาการศึกษาปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological research) (ชาย โพลิตา, 2547: 186) โดยศึกษาปรากฏการณ์ในชีวิตของบุคคลที่ได้ประสบมา เพื่อเข้าถึงความหมายของแนวคิดในการทำเกษตรกรรมแบบเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนปทุมโศก และศักยภาพในการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนปทุมโศก ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-Informant Interview) และสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) พฤติกรรมปฏิบัติของผู้นำชุมชน รวมไปถึงการสังเกตสภาพแวดล้อมในกระบวนการพึ่งตนเอง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้นำชุมชน นักเรียนโรงเรียนสัมมาสิกขาระดับชั้นมัธยมต้น มัธยมปลาย และสมาชิกชุมชนปทุมโศก

ผู้วิจัยใช้แนวคำถามที่สร้างขึ้นจากวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์เพื่อทำการเกษตรสู่การพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนภายใต้ความพอเพียงของชุมชนปทุมโศก และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก การเก็บข้อมูลดำเนินไปในลักษณะการพูดคุยสนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์ระหว่างกัน ทำให้ผู้วิจัยได้รับข้อมูลประเด็นที่น่าสนใจใหม่ๆ ในระหว่างการสัมภาษณ์ ครั้งนี้ผู้วิจัยเน้นถึงการถ่ายทอดเรื่องราวการประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์เพื่อทำการเกษตรสู่การพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนภายใต้ความพอเพียงของชุมชนปทุมโศก หลังจากนั้นตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลก่อนการวิเคราะห์โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation Method) (สุภางค์ จันทวานิช, 2553: 128-130). แล้วนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์ตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) และนำเสนอผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษา

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์สมาชิกชุมชนปทุมโศก ซึ่งแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 4 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) ผู้นำชุมชนปทุมโศก 2) นักเรียนโรงเรียนสัมมาสิกขา ระดับชั้นมัธยมต้น 3) นักเรียนโรงเรียนสัมมาสิกขา ระดับชั้นมัธยมปลาย 4) สมาชิกชุมชนปทุมโศก แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยขอเสนอผลการศึกษาดังต่อไปนี้

1. แนวคิดในการทำเกษตรกรรมแบบเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนปทุมโศก

จากการให้ข้อมูลของผู้นำชุมชนปทุมโศก ผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นรองประธานชุมชนคนที่ 1 ทำหน้าที่ดูแลกองวัฒนธรรมฝ่ายต้อนรับ บริการผู้ที่มาเยี่ยมชมชุมชน กล่าวว่า ชุมชนปทุมโศกเป็นชุมชนที่ดำรงชีวิตตามวิถีแบบพุทธโดยก่อตั้งขึ้นจากความศรัทธาในท่านสมณะโพธิรักษ์ ตั้งเดิมพื้นที่นี้เป็นที่รกร้าง ญาติธรรมจึงร่วมกันบริจาคพื้นที่แห่งนี้ ภายหลังเริ่มมีการปลูกต้นไม้เพราะพื้นที่ใกล้เคียงเป็นโรงฆ่าสัตว์ส่งกลิ่นและมีแมลงวันเป็นจำนวนมาก สำหรับการใช้ชีวิตที่นี่ คนในชุมชนถือศีลอย่างเคร่งครัด รับประทานมังสวิรัตตลอดชีวิต มีคติที่ว่าพึ่งตนเองจนสามารถเป็นที่พึ่งให้ผู้อื่นได้ โดยเริ่มจากการผลิตปัจจัยสี่ขึ้นพื้นฐาน โดยในกระบวนการพึ่งตนเองนั้นมีการทำพุทธเกษตรกรรม คือการทำนา ปลูกพืชผัก ทำการเกษตรโดยยึดหลักพุทธศาสนา ลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก และไม่เบียดเบียนธรรมชาติ ผลิตข้าว กะปิ เสื้อผ้า แชมพู สบู่ ยาสีฟัน ยารักษาโรคไว้ใช้เองไม่ได้คิดค้าขาย เมื่อมีผู้มาเยี่ยมชมแล้วต้องการผลิตภัณฑ์ก็จะทำการแจก ไม่คิดเงิน ภายหลังเมื่อมีญาติธรรมเรียกร้องให้

ผลิตเพื่อวางจำหน่าย ประกอบกับเงินทุนน้อยผลิตออกจำหน่าย ปัจจุบันมีโรงงานยาสมุนไพร โดยดำเนินกิจการอย่างซื่อสัตย์ มีคุณธรรม และมีการอบรมเกษตรกร สอนเครือข่ายไร้สารพิษ ทำสวนทำไร่ แยกขยะ ทำปุ๋ย กิจกรรมเหล่านี้นับเป็นการทำเกษตรกรรมแบบเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเกิดเป็นเศรษฐกิจหมุนเวียน สร้างรายได้ภายในชุมชน การขายสินค้าที่ชุมชนผลิตเองนับเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของชุมชนปฐมอโคก ทำให้เป็นที่นิยมของประชาชนผู้รักสุขภาพ เพราะเครื่องใช้อุปโภคบริโภคที่ปลอดสารพิษ ราคาไม่แพง โดยสินค้าที่วางจำหน่าย สามารถจำแนกได้ ดังนี้

1.1 การผลิตอาหารมังสวิรัติ เดิมการประกอบอาหารมังสวิรัติในชุมชนทำเพื่อเป็นอาหารให้กับสมาชิกเท่านั้น หลังจากที่มีวัตถุดิบจำนวนมากพอต่อการบริโภค และผู้ที่ให้ความสนใจและรักในสุขภาพ เริ่มหันมารับประทานอาหารมังสวิรัติมากขึ้น รวมถึงอาหารมังสวิรัติบรรจุกระป๋อง เช่น เต้าหู้ เต้าเจี้ยว กะปิเจ ปลาแร่เจ ถั่วแปรรูป ซึ่งสามารถพกพาได้สะดวก ถือได้ว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความนิยมอย่างมากในหมู่ผู้รักสุขภาพ

1.2 สินค้าอุปโภคบริโภค เช่น น้ำยาล้างจาน แชมพู สบู่ ยาสีฟัน ยาหม่อง ยาต้ม ครีมบำรุงผิว ซึ่งใช้วัตถุดิบที่นำมาจากสวนเกษตรภายในชุมชนเป็นเกษตรไร้สารพิษ ผลิตโดยนักเรียนและสมาชิกชุมชน ตัวอย่างเช่น น้ำมันมะกอก สกัตน้ำมันเองและนำบางส่วนมาทำครีมบำรุงผิว ทำให้มั่นใจในความสะอาด ปลอดภัย ถูกสุขอนามัย

1.3 ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ชุมชนมีการปลูกพืชผักทางการเกษตร เป็นผักปลอดสารพิษ และมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากถั่วเหลือง ถั่วเขียว เช่น น้ำเต้าหู้ เครื่องดื่มสมุนไพร การปลูกข้าวกล้อง ข้าวซ้อมมือ โดยการเพาะปลูกทุกรูปแบบจะเป็นกสิกรรมไร้สารพิษ ไม่ใช้สารเคมี ไม่ใช้ยาฆ่าแมลง

รูปแบบการทำเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของชาวปฐมอโคกทำให้เห็นถึงการดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยตนเอง และความร่วมมือร่วมใจ ความเสียสละ ความขยันทำงาน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นับเป็นความพอเพียงที่สะท้อนให้เห็นจากการผลิตสินค้าที่เป็นมิตรกับธรรมชาติ ตั้งอยู่บนหลักธรรม อุดมการณ์ ระบบเศรษฐกิจในชุมชนเป็นแบบเรียบง่ายแต่เกิดความสำเร็จในการประกอบกิจการ

2. ศักยภาพในการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนปฐมอโคก

การดำเนินชีวิตของสมาชิกชุมชนปฐมอโคกทุกคนนั้น ถูกปลูกฝังให้มีการพึ่งตนเอง ลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก ไม่เบียดเบียนผู้อื่น รักษาสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ การสร้างจิตสำนึกให้สมาชิกตั้งแต่ในวัยเยาว์ จึงเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้กิจกรรมภายในชุมชนดำเนินไปได้อย่างยั่งยืนยาวนาน ดังจะเห็นได้จากการก่อตั้งโรงเรียนสัมมาสิกขาปฐมอโคกขึ้น เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนทุกคนได้ศึกษาวิชาการความรู้ควบคู่กับการมีศีลธรรม จริยธรรม ประพฤติตนเป็นคนดีของสังคม และมีความรู้พื้นฐานอาชีพ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยการพึ่งตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น และพร้อมที่จะเป็นผู้ให้กับผู้อื่นและสิ่งรอบข้าง

จากการสัมภาษณ์กลุ่มนักเรียนโรงเรียนสัมมาสิกขา ระดับชั้นมัธยมต้นและมัธยมปลาย ได้ให้ข้อมูลที่แตกต่างกันออกไป พบว่านักเรียนแต่ละคนมาจากต่างที่ ต่างจังหวัดกันและต่างเหตุผล เช่น มาเรียนตามรุ่นพี่ มาตามที่ญาติธรรมแนะนำ และมาตามความศรัทธาของตัวนักเรียนเอง ในการเริ่มต้นเข้ามาใช้ชีวิตส่วนใหญ่ฝึกการใช้ชีวิตอย่างมีระเบียบในขั้นพื้นฐาน ต่อไปมีครูผู้ถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนให้มีความชำนาญในงานของตนเพื่อสามารถพึ่งตนเองและประกอบอาชีพในภายหน้าได้ โดยนักเรียนมีตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ต้องมีความรู้พื้นฐานอาชีพ กล่าวคือนักเรียนทุกคนต้องสามารถทำงานกสิกรรมเป็น เช่น ขุดดิน ปลูกพืช เก็บเกี่ยวพืชผลเองได้ จากนั้นจะแบ่งหน้าที่แตกต่างกันตามความชอบของตนเอง บางรายอยู่โรงเพาะเห็ด โรงผลิตน้ำยา

ล้างจาน สบู่ เครื่องอุปโภค บางรายประจำอยู่ร้านค้า การถ่ายทอดประสบการณ์เหล่านี้ ทำให้นักเรียนสามารถนำความรู้ความสามารถไปต่อยอดเพื่อประกอบอาชีพ และพึ่งตนเองได้ ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่มีความรู้สึกชอบการดำเนินชีวิตตามวิถีพุทธ เพราะทำให้เป็นคนจิตใจสงบ มีศีลธรรม

เพื่อให้ข้อมูลที่ได้รับความนิยมหลากหลายรอบด้าน ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์สมาชิกชุมชน ผู้เป็นสมาชิกที่ใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนปฐมอโคกมาเป็นเวลานาน โดยทำการสัมภาษณ์สมาชิกจำนวน 2 ท่าน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลท่านแรก เดิมประกอบอาชีพอยู่ต่างจังหวัด ตัดสินใจใช้ชีวิตที่ชุมชนปฐมอโคกเป็นเพราะศรัทธาและเลื่อมใสในวิถีการดำรงชีวิตแบบพุทธ ไม่รับประทานเนื้อสัตว์และหมั่นปฏิบัติธรรมช่วยให้ใจสงบ และสุขภาพดี ผู้คนในชุมชนจิตใจดีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตั้งตนอยู่ในความไม่ประมาท ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนปฐมอโคกล้วนแต่มีระเบียบวินัย สามารถนำความรู้ความสามารถที่มีมาช่วยเสริมสร้างเศรษฐกิจภายในชุมชนให้แข็งแกร่ง หลังจากเข้ามาใช้ชีวิตที่ปฐมอโคก มีโอกาสได้ศึกษาระดับปริญญาตรีเพิ่ม หลังจากเรียนจบแล้วได้มาประจำเป็นครูวิชาสังคมและประวัติศาสตร์ให้กับนักเรียนในสัมมาสิกขาปฐมอโคก ให้ความรู้กับเด็กๆ ความตั้งใจในเรื่องการสืบต่อเจตนารมณ์ หวังแค่อยากให้ลูกศิษย์มีศีลธรรม เป็นคนดี โดยสิ่งที่สำคัญในการปลูกฝังเด็กคือต้องให้เด็กรู้จักปรับตัวให้สอดคล้องกับธรรมชาติ นั้นหมายถึงปัจจัยสี่ เรื่องอาหารควรกินง่าย ไม่ไข่มก่ง่ายกินของที่มีโทษต่อร่างกาย และอีกหนึ่งสิ่งสำคัญคือความพอเพียง รู้จักใช้ รู้จักทำ นั้นหมายถึง ทำเอง ใช้เอง ตัวอย่างเช่น ยาสมุนไพร โดยเทคนิคเหล่านี้จะทำให้เยาวชนรู้จัก เห็นคุณค่าในการดำรงชีวิต เพียงเท่านั้นลูกศิษย์ก็จะเติบโตเป็นคนดี มีศักยภาพและพึ่งตนเองได้

สมาชิกชุมชนท่านที่สองเดิมเรียนทางด้านเกษตรกรรม เป็นผู้รักการอ่าน ครั้งหนึ่งได้อ่านหนังสือสารอโคก ซึ่งเป็นวารสารธรรมะสอดแทรกกลอนกวี ซึ่งเป็นที่น่าสนใจและให้ความรู้การดำรงชีวิตแบบวิถีพุทธ หลังจากเข้ามาใช้ชีวิตที่ปฐมอโคก เดิมเป็นผู้ที่มีความรู้ด้านการเพาะเห็ดก็สามารถอยู่ฐานโรงเพาะเห็ด ฉะนั้นผลิตภัณฑ์ที่ได้มาแต่ละฐานจึงมีคุณภาพเพราะผลิตจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและมีความรู้ และทำการถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลังและผู้สนใจต่อไป

ปัจจัยที่ทำให้ชุมชนปฐมอโคกมีศักยภาพในการพึ่งตนเองและชุมชนยังยั่งยืนอยู่ได้ ประการแรก คือ การที่ชุมชนมีท่านสมณะโพธิรักษ์เป็นผู้นำที่ชาวชุมชนให้ความเคารพศรัทธา ท่านสมณะโพธิรักษ์ใช้วิธีการปฏิบัติด้วยตนเองให้สมาชิกชุมชนเห็นว่าการดำเนินชีวิตแบบเรียบง่ายโดยยึดหลักพุทธศาสนาทำให้ชีวิตเกิดความสงบ และเกิดปัญญา สมาชิกชุมชนจึงยึดหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติอย่างเคร่งครัดและจริงจัง ประการที่สอง เกิดจากการที่สมาชิกชุมชนปฐมอโคกมีแนวคิด ความเชื่อ และอุดมการณ์ที่เหมือนกัน นั่นคือการทำงานทุกอย่างเพื่อสร้างบุญกุศล ทุกคนที่ทำงานด้วยใจไม่ได้หวังเงิน และสินค้าที่ชุมชนผลิตได้นั้น วางจำหน่ายในราคาที่เรียกว่า “ราคาบุญนิยม” เน้นการเผยแพร่สินค้าที่มาจากธรรมชาติ ขายโดยไม่หวังผลกำไร แต่หวังให้ผู้คนได้ใช้สินค้าดี ราคาอ่อนโยน ถือเป็นการสร้างบุญอีกทางหนึ่ง ทุกสิ่งอย่างล้วนเป็นการพัฒนาชุมชนทางด้านจิตใจให้ประเสริฐขึ้นมากกว่าการพัฒนาทางด้านวัตถุ ประการสุดท้าย คือ การมีเครือข่ายของชาวอโคกที่เชื่อมโยงกันหลายจุดทั่วประเทศ ได้แก่ สันตอโคก ปฐมอโคก ศิระอโคก ศาลอโคก สีมอโคก ราชธานีอโคก ทักษิณอโคก ภูผาฟ้า น้ำ และหินผาฟ้า น้ำ สามารถทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทัศนคติ และความรู้ในการทำเกษตรกรรม รวมถึงสามารถรวมตัวกันเพื่อเผยแพร่ความรู้ในการทำเกษตรพอเพียงและแนวทางการดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่ายภายใต้หลักพุทธศาสนาให้กับบุคคลและชุมชนอื่นๆ ภายนอก

สรุปผล

ประเทศไทยในปัจจุบัน มุ่งเน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ให้ความสำคัญกับระบบทุนนิยม ทำให้พฤติกรรมดำรงชีวิตของผู้คนเปลี่ยนแปลงไป ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมาในสังคม เช่น ปัญหาความยากจน อาชญากรรม ยาเสพติด สิ่งแวดล้อม เป็นต้น ในขณะที่หลายชุมชนกำลังเผชิญกับปัญหาต่างๆ จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจนไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ชุมชนปทุมโศกนับเป็นชุมชนตัวอย่างที่ส่วนกระแสสังคมในปัจจุบัน โดยมีแนวทางการพัฒนาเพื่อให้เกิดความยั่งยืน มุ่งเน้นการให้ความสำคัญของคุณภาพชีวิต การไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม รักษาสมดุลธรรมชาติ เพื่อมุ่งให้เกิดการพึ่งตนเองได้ จากผลการศึกษาการประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์เพื่อทำการเกษตรสู่การพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนภายใต้ความพอเพียงของชุมชนปทุมโศก ผู้วิจัยขอสรุปผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. แนวคิดในการทำเกษตรกรรมแบบเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนปทุมโศก

จากการให้ข้อมูลของสมาชิกชุมชนปทุมโศก ชุมชนปทุมโศกเป็นชุมชนที่ดำรงชีวิตตามวิถีแบบพุทธโดยก่อตั้งขึ้นจากความศรัทธาในท่านสมณะโพธิรักษ์ สมาชิกในชุมชนถือศีลอย่างเคร่งครัด รับประทานมังสวิรัตตลอดชีวิต มีการผลิตปัจจัยสี่ขั้นพื้นฐาน โดยในกระบวนการพึ่งตนเองนั้นมีการทำพุทธเกษตรกรรม คือการทำเกษตรกรรมโดยยึดหลักพุทธศาสนา ลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก และไม่เบียดเบียนธรรมชาติ มีการแปรรูปวัตถุดิบต่างๆ ภายในชุมชนเพื่อออกจำหน่ายในราคาย่อมเยา มีระบบเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ สร้างรายได้ภายในชุมชน เนื่องจากมีการผลิตปัจจัยสี่ทุกอย่างด้วยตนเอง โดยสินค้าที่จำหน่ายมีคุณภาพและปลอดภัยไร้สารพิษ จึงเป็นที่นิยมของกลุ่มผู้รักสุขภาพ

2. ศักยภาพในการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนปทุมโศก

ชุมชนปทุมโศกนั้น มีการทำกิจกรรมไร่สารพิชมาตั้งแต่แรกเริ่มการก่อตั้งชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองความต้องการภายในชุมชนเป็นหลัก โดยผลิตปัจจัยสี่เพื่อการดำรงชีวิตภายในชุมชนอย่างครบวงจร ภายหลังชุมชนเริ่มมีการการค้าและบริการเพิ่มขึ้น มีการนำเทคโนโลยีและความรู้ใหม่ๆ เข้ามาใช้ภายในชุมชน มีโรงงานสมุนไพร โรงผลิตปุ๋ย และมีสถานีวิจัยเป็นของชุมชนเอง เมื่อมองในภาพรวมจึงจัดว่าการดำเนินกิจกรรมของชุมชนปทุมโศกนั้น นับว่ามีศักยภาพในการพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและคำสอนของท่านสมณะโพธิรักษ์ผู้ก่อตั้งเครือข่ายโศก ที่อยากให้สมาชิกชุมชนทุกคนดำเนินชีวิตได้โดยยึดหลักความพอเพียงเป็นที่ตั้ง เพื่อให้ชีวิตดำเนินไปอย่างเรียบง่ายและสงบสุข ภายใต้ศีลธรรมอันดีงาม

อภิปรายสรุป

1. ในการศึกษาแนวคิดในการทำเกษตรกรรมแบบเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนปทุมโศกพบว่าสมาชิกในชุมชนต่างมีความรู้ความสามารถในการปลูก หรือผลิตสินค้าที่มีคุณภาพได้จึงนำความรู้เหล่านี้มาประยุกต์ร่วมกันจนเกิดผลิตภัณฑ์ อาทิ โรงงานปุ๋ยสำเร็จรูป โดยใช้วัตถุดิบจากเศษพืชผักในชุมชนเพื่อลดต้นทุนจะปลอดภัย ยาหม่องสมุนไพรจากการเกษตรในชุมชน อาหารเจกระป๋องที่พกพาสะดวก หาซื้อง่าย หรือแม้แต่ครีมบำรุงผิวสกัดจากพืชผัก ผลไม้ ทำให้เกิดสินค้าชนิดใหม่เป็นเอกลักษณ์และจำหน่ายในราคาย่อมเยา เกิดเป็นรายได้ให้กับชุมชน จากผลิตภัณฑ์ในชุมชน เกิดการต่อยอดในด้านของพื้นที่จำหน่าย ชุมชนปทุมโศกมีร้านค้าจำหน่ายนอกพื้นที่ สำหรับผู้ที่อาศัยอยู่ห่างไกลพื้นที่ ได้แก่ ร้านขอบคุณ ร้านแต่ชีวิต บริษัทพลังบุญ ร้านอาหารในจังหวัดนครปฐม ทำให้ผู้ที่รับประทานมังสวิรัตและกลุ่มผู้ที่รักในสุขภาพสามารถหาซื้อสินค้าที่มีคุณภาพปลอดภัยไร้สารพิษได้สะดวกขึ้น ถือว่ากิจกรรมเหล่านี้มีความสร้างสรรค์ในการจัดการธุรกิจให้ประสบความสำเร็จ

2. ทางด้านศักยภาพในการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนปฐมอโศกนั้นถือเป็นการพึ่งตนเองตามแนวเศรษฐกิจบุญนิยม กล่าวคือชุมชนปฐมอโศกมีการประกอบอาชีพที่สามารถนำมาใช้ในการดำรงชีวิต ตัวอย่างเช่น การทำนาปลูกข้าวเอง ทำเตาหุงเอง ปลูกผักสวนครัว ทำเครื่องดื่มสมุนไพรเอง ทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยตนเองไม่ต้องสิ้นเปลืองซื้อสินค้าจากภายนอก ด้านการรักษาโรคก็ใช้สมุนไพรที่ทำารรักษาได้ และยังปลอดภัยอีกด้วย ส่วนขนมพูนึ่งก็ใช้วัตถุดิบภายในชุมชนโดยส่วนประกอบต่างๆ ไม่ใช่สารเคมีทำให้สมาชิกในชุมชนมีสุขภาพดี ในด้านส่วนรวม เช่น มีการกำจัดขยะโดยนำส่วนที่ย่อยสลายได้มาทำปุ๋ยหมัก ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมเกิดเป็นรายได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ชุมชนปฐมอโศกมีความเป็นอัตลักษณ์ มีแนวปฏิบัติที่แตกต่างจากสังคมภายนอก ซึ่งชุมชนอื่นสามารถนำหลักการดำเนินชีวิตของชุมชนปฐมอโศกมาเป็นแบบอย่างในการพัฒนาชุมชนของตน ซึ่งจะช่วยให้รู้จักการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง และดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขภายใต้กระแสทุนนิยมของสังคมในปัจจุบัน
2. การที่ชุมชนปฐมอโศกมีกระบวนการพึ่งตนเอง ควรมีการเขียนแผนการบริหารและรูปแบบวิธีการดำเนินงานหรือข้อมูลต้นแบบ เพื่อเป็นประโยชน์แก่ชุมชนอื่นที่สนใจจะพัฒนาชุมชนตามแนวทางของชุมชนปฐมอโศก
3. หน่วยงานภาครัฐควรให้การสนับสนุนในด้านความรู้ การเพาะปลูกเมล็ดพันธุ์พืชที่ชุมชนปฐมอโศกต้องการพัฒนาและต่อยอด หากชุมชนได้รับการสนับสนุนก็จะทำให้สามารถผลิตพืชผักได้เองเพิ่มมากขึ้น เป็นการช่วยลดต้นทุนการผลิต

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ชุมชนปฐมอโศกในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงไปจากบทบาทชุมชนที่มีการทำการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองมาสู่การทำการค้าและบริการ ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาต่อว่า บทบาทชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไปนี้จะส่งผลต่อวิถีการดำรงชีวิตของชุมชนอย่างไรบ้าง
2. ชุมชนปฐมอโศกมีสมาชิกที่เป็นนักเรียนศึกษาอยู่ในโรงเรียนสัมมาสิกขาปฐมอโศก ควรมีการศึกษาต่อถึงชีวิตของนักเรียนเหล่านั้น เมื่อจบการศึกษาจากโรงเรียนไปแล้วว่านักเรียนมีความเปลี่ยนแปลงอย่างไรในชีวิตและได้กลับมาตอบแทนชุมชนที่ตนอาศัยอยู่อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- จิราวดี ศรีสุวรรณ. (2550). “ศักยภาพของพุทธเกษตรกรรมในการพึ่งตนเองของชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนปฐมอโศก จังหวัดนครปฐม.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนมนุษยและสังคม บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยวุฒิ บุญวิวัฒนาการ. (ม.ป.ป.). “ต่อยอดภูมิปัญญาไทย เต็มไฉน สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์”. เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่องเมืองไทย เมืองนักคิด ณ หอการค้าสงขลา.
- ชาย โพลิตา. (2547). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

- ธงชัย ลุมพชร. (2554). “วิถีชีวิตชาวไทยทรงดำ ตำบลบ้านดอน อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี.” รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- แพรวนภา เรียงริลา. (2552). “การจัดการเรียนการสอนเพื่อการพึ่งพาตนเอง กรณีศึกษา โรงเรียนสัมมาสิกขาปฐมอโศก.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา ภาควิชาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม. (2549). **ชุมชนปฐมอโศก**. กรุงเทพฯ: ฟ้าอภัย.
- สุทธิรักษ์ ศรีสุเลศ. (2551). “การพัฒนาศักยภาพการพึ่งตนเองในชุมชนชนบท ตำบลอ่อนนาลับ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2553). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัจฉรีย์ ทองคำเจริญ. (2542). “รูปแบบการทำกิจกรรมธรรมชาติเพื่อการพึ่งตนเองของกลุ่มสันติอโศก: กรณีศึกษาชุมชนศิระะอโศก อำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.